

Szerencsés esetben 4 – 3 – 2 beosztásban dolgoznak a szakdolgozók. Pihenő és munkaszüneti napokon csak 2 fő nappalos és 2 fő éjszakai szakdolgozó teljesít szolgálatot, akik közül az egyik a körletes betegeket is ellátja.

Működésünk a kórházi osztályokéhoz hasonló (nővérvizit, kezelések, orvosi vizitek, gyógyszerosztás stb.). A részlegnek külön napirendje van. Mivel a körleteken nem lehetett kialakítani fektetőket, ezért a fekvőbeteg ellátást igénylő körletes betegek is itt vannak elhelyezve. Állandó orvosi ügyelet működik, ebben a főállású orvosok mind részt vesznek. Az ÁNTSZ előírta, hogy belgyógyász szakorvossal kössünk szerződést.

Általánosságban elmondható, hogy az egészségügyi tevékenység egyes kérdéseiről szóló 2003. évi LXXXIV. törvény, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. tv. egészségügyi ágazatban történő végrehajtásáról szóló 233/2000. kormányrendelet, továbbá az egészségügyi ellátás folyamatos működtetésének egyes szervezési kérdéseiről szóló 47/2004. ESZCSM rendelet a munkaszervezésünket nagyon megnehezíti.

VI. számú függelék:

Ádám Attila

Történeti áttekintés a II. egység 10 éves évfordulójára

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr.-t az 1993. évi XXXII. tv. módosította, figyelembe véve az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az európai büntetés-végrehajtási szabályokra vonatkozó ajánlásait. A jogszabály létrehozta az enyhébb végrehajtási szabályok (EVSZ) intézményét, s így lehetőség nyílt a nyitott és félig nyitott körletek kialakítására. Ez új kihívást jelentett a magyar büntetés-végrehajtás számára, hiszen egyszerre kellett a hatékony módszereket átvenni, és egyben a túlzásfoltóságot megoldani.

Az EVSZ intézményének szemlélete azon a felismerésen alapszik, hogy a büntetés-végrehajtásnak a társadalomba való visszavezetés a feladata, nem pedig a megtorlás. A célt motivációval, „neveléssel” lehet elérni. A jogalkotó szándéka az volt, hogy a fogvatartottakat megvédje a börtönártalmaktól, illetve az elítélt szabadságának korlátozását enyhítse.

A gyakorlat azt mutatta, sok esetben előfordult, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alatt megszakadt az egyébként rendezett családi háttérű elítéltek kapcsolata a társadalommal, így módon nehezebbé vált szabadulás utáni visszailleszkedésük. A szabadságától megfosztott személy fogvatartottként elveszti munkahelyét, vagy ha tanult, félbe maradnak tanulmányai.

Az 1993. évi XXXII. tv. 38.§. (1) pontja a szabadságvesztés végrehajtásának feladataként az elítélt önbecsülésének fenntartását, a felelősségérzet fejlesztését határozta meg, továbbá azt, hogy

elő kell segíteni, hogy a fogvatartottak szabadulásuk után a társadalom elvárásainak megfelelő önálló életet éljenek. A törvény életbe lépésével az elítéltekkel foglalkozó személyi állománynak is szemléletváltoztatásra volt szüksége. Olyan törvényeket, intézkedéseket kellett alkalmazni a gyakorlatban, amelyek eddig nem léteztek, vagy más formában valósultak meg (pl. egyszemélyes elhelyezés, EVSZ, hétfélig eltávozás, külső munkahelyen való munkavégzés, kimaradás).

A büntetés-végrehajtási intézetek bátran alkalmazták EVSZ lehetőségét. Kezdetben az a gyakorlat alakult ki, hogy a fogvatartott, ha a fokozatának megfelelő időt kitöltötte, kérte az EVSZ alkalmazását. Az intézet kezdeményezésére akkoriban nemigen volt példa, de ez oly módon változott meg, hogy ma már csak az intézet kezdeményezhet. A hétfélig eltávozásokra havonta négy alkalommal kerülhetett sor, ebből egyszer 48 órára hagyhatták el az intézetet a fogvatartottak.

Az EVSZ körlet létrehozásával megoldott az egyszemélyes elhelyezés, készpénzüket és civil ruházatukat maguknál tarthatják az elítéltek. A törvényben taxatív felsorolásra kerültek azok könnyítések, melyek az elítélt szabadságának korlátozását enyhítik. Az EVSZ-es a büntetés-végrehajtás izolált világából gyakorlatilag egy félig nyitott rezsimbe kerül, kezdeti izoláltsága jelentősen csökken.

A Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet II. számú egységében 1995. április 19-én kezdte meg működését az EVSZ-es „B” körlet – négy fő fogvatartott kihelyezésével. A körlet 25 lakószobából áll (22 db egyszemélyes, 2 db két személyes és 1 db három személyes szoba). Az EVSZ körlet úgy került kialakításra, hogy a külső nyílászárókon nincsenek rácsok, a lakószobák kulcsát a fogvatartottak maguknál tarthatják.

1996 szeptemberében, közvetlenül az EVSZ körlet mellett a „C” körlet került átadásra, ami tulajdonképpen az EVSZ rezsimbe helyezés előkészítőjeként működik. Itt 33 lakószoba (32 db egyszemélyes és 1 db kétszemélyes) található, mely 34 fő elhelyezését biztosítja. A „C” körlet külső nyílászárói börtönnek megfelelő biztonságtechnikai kialakítással készültek, viszont belül az egyszemélyes elhelyezést biztosító lakószobák normál ajtókkal készültek, melyek kulcsait a fogvatartottak maguknál tarthatják, de az ajtót belülről nem tudják magukra zámi.

A két körlet felügyeletét folyamatos szolgálati rendben 1 fő körletfelügyelő látta el (jelenleg csak nappal van állandó felügyelet, az éjszakai körletfelügyelő – az intézet kapusa – csak óránként ellenőrzi a körleten).

Differenciált végrehajtás intézetünkben

A II. egység B-C körletére való kikerülés első lépcsőjeként az I. sz. egység nevelője, vezetőnevelője tesz javaslatot olyan elítélt kihelyezésére, aki első büntényes, szabadságvesztésének időtartama 5 évnél kevesebb, lehetőleg önkéntes bevonuló, továbbá nem erőszakos bűncselekményt követett el. A Befogadó Bizottság ülésén, a parancsnok dönt a kihelyezésről, majd egy 90 napos megismerési folyamat kezdődik, ami a fogvatartott családi kapcsolattartására, büntetés-végrehajtáshoz való hozzáállására, jogszabálykövetésére vonatkozik. Az intézet az önkormányzattól és rendőrségtől környezettanulmányt kér, valamint – a hozzátartozó által tett fogadói nyilatkozatot és a fenti információk pozitív jellege esetén – első esetben kimaradásra, majd rövidtartamú eltávozásra tesz a nevelő javaslatot. Ha az elítélt az intézet elhagyására vonatkozó szabályokat maximálisan betartja, akkor tesz intézetünk javaslatot EVSZ alkalmazására bv. bíró felé.

Az eltávozások gyakoriságát illetően a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet felhatalmazása alapján havi 4 alkalommal engedélyezhető eltávozás, de a gyakorlatban börtönfokozatú elítélt esetén havi 1, fogházfokozatú elítélt esetén havi 2 alkalommal vizsgálja meg az intézet parancsnoka az eltávozás lehetőségét. A következő havi hétvégi eltávozásokra minden hónap 25-éig tesz javaslatot az alegységvezető. Az eltávozás időtartama általában 33 óras (szombat 8 órától, vasárnap 17-ig), de állami, egyházi ünnep, illetve jelentős családi esemény alkalmával az intézet parancsnoka engedélyezheti a 48 óras eltávozást. A javaslattétel során különösen nagy figyelmet fordítunk a differenciálásra. Figyelembe vesszük az elítélt magatartását, munkavégzését és közösségi tevékenységét.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alá tartozó fogvatartottak készpénzt tarthatnak maguknál, ennek maximált összegét az intézet parancsnoka 15000 forintban határozta meg. A külső munkahelyen foglalkoztatott elítéltek 1000 Ft-ot vihetnek magukkal. A készpénz tárolása személyenként elkülönített trezorban történik.

Az elítélt egyéniesítése

Az egyéniesítés során a nevelő az elítélt magatartásának, tevékenységének és személyiségének megfelelő nevelési célt határozza meg, és ennek alapján választja ki a leghatékonyabb pedagógiai eljárásokat. Az egyéniesítést már az elítélt alegységbe való befogadásával megkezdjük, s ez érvényesül a szabadulásáig. A nevelők az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez igazodva készítik el a nevelési tervet, amelyben megjelenik a szakképzés, a családi kapcsolatok rendezésének, a lakhatásnak, a munkavégzés és a szabadulás utáni beilleszkedés lehetősége.

Fontos megjegyezni, hogy az egyéniesítés nemcsak a nevelésben van jelen, hanem megjelenik az őrzésben és foglalkoztatásban is.

A II. sz. egységben a biztonság nemcsak a fogvatartottak őrzésére korlátozódik. A biztonság, mint alapvető tényező, már az elítélt befogadásának pillanatától kezdve szabadulásáig a nevelői tevékenység eszközeiben nyilvánul meg. Ezek a nevelői eszközök a következők:

- a) erkölcsi-akaratú nevelés, ami az egyéni és csoportos foglalkozások keretében bontakozhat ki,
- b) társadalmilag hasznos tevékenységre nevelés; melynek legfontosabb eszközei a munkavégzés, munkáltatás biztosításával az együttélési szabályok elsajátítása, családi és közösségi kapcsolatok erősítése, az öntevékeny szervezetek működtetése, a szabadidő hasznos és kulturált eltöltésének biztosítása.

Az egység külső őrzés (pl. őrtorony, technikai őrzésbiztonsági rendszer) és bástyafal nélkül került kialakításra. Az egység biztonsági rendszerének tervezésekor a minimális biztonság elvének megvalósítására törekedtünk. E minimális biztonságot elsősorban a fogvatartottak tudatának befolyásolásával és jogkövető magatartásuk kialakításával érjük el. Nagy hangsúlyt fordítunk az egyéni, személyre szabott nevelési programoknak, illetve az intézet parancsnoka által megtartott negyedéves fogvatartotti fórumnak.

Külső munkahelyeken azok az elítéltek dolgozhatnak, akik foglalkoztatásához a Kecskeméti Rendőrkapitányság is hozzájárult. A kivonuló listát – a munkavégzést megelőző napon – továbbítjuk a Kecskeméti Rendőrkapitányság ügyeletes tisztjének. Erre azért van

szükség, hogy a rendőrségnek tudomása legyen a jogszerűen városban tartózkodó elítéltek személyéről.

A munkahelyre csoportosan korábban minimum 3 fő, az 1-1/1/2003. OP intézkedés hatálya lépésétől 2 fő felügyelet nélkül járhat ki. Ellenőrzésüket külön ellenőrzési tervben meghatározottak szerint hajtjuk végre.

EVSZ körlet létszáma 25–30 fő körül mozgott 1999-ig. Jelenleg az intézetben 22 fő EVSZ-es fogvatartott van. Évente átlagosan 1-2 fővel szemben indítunk fegyelmi eljárást, és az eljárás befejezése előtt már „kiemeljük” a „B-C” körletről és az I. sz. egységben kerül elhelyezésre. Nagyon erős szerepe van a közösség nevelő erejének, mivel a fogvatartottak igyekeznek elkerülni azt, hogy bárki közülük fegyelemsértést kövessen el.

A mai napig közel 500 fő szabadult a körletről, a visszajelzések alapján eddig mindössze két volt fogvatartottal szemben kezdeményeztek újabb büntetőeljárást.

A kapcsolattartás specialitásai

Látogatás:

Az EVSZ-es fogvatartottak számára – a körlet adottságainál fogva – nincs lehetőség látogató fogadására. Tapasztalat szerint nem is igénylik azt.

Telefonhasználat:

A telefonhasználat a társadalomba való visszailleszkedés elengedhetetlen feltételét szolgálja. Egyrészt a jó családi kapcsolat fenntartásában, másrészt munkahelyszerzés, vagy lakásproblémák megoldásában nyújthat segítséget. Nyitástól zárásig használhatják a telefonokat a fogvatartottak, természetesen csak a fogvatartotti alrendszerben rögzített személyeket hívhatják. A telefonálás időtartama nincs percre pontosítva, mivel öntevékeny szervezeten keresztül napi sorrendet készítenek a fogvatartottak egymás között, és a rendelkezésre álló délelőtti, illetve délutáni két órát maguk osztják el. A visszaélések elkerülése végett a beosztást az alegységvezető ellenőrzi.

A szabadulásra való felkészítés

A fogvatartottak társadalomba való visszailleszkedését elősegíti a félig nyitott büntetés-végrehajtási forma. A reszocializációs folyamatban nagy jelentőséget fordítunk arra, hogy a fogvatartott az intézetben folytathassa tanulmányait, s esetleg újabb képzéseken vegyen részt. A képzésekről kapott bizonyítványokban igyekszünk elkerülni azon tény rögzítését, hogy az adott személy a börtönben szerezte meg azt.

Szabadulásuk előtt rövidtartamú eltávozást adunk a fogvatartottak részére – a munkahely és lakás biztosítása, illetve megszerzése érdekében.

Az egyházakkal, karitatív szervezetekkel, illetve a munkáltatókkal való együttműködés

Hat felekezet egyházával kötöttünk megállapodást. Képviselőik igény szerint felkeresik a II. számú egység elítélteit lelki gondozás céljából. Az egységben ökomenikus jelleggel imaterem került kialakításra. Intézetünkben működik a börtönlelkészi szolgálat, mely a fontosabb egyházi ünnepeket szervezi.

A munkahelyek vezetőivel nagyon szoros kapcsolatot alakítottunk ki, és ennek során a fogvatartottról alkotott véleményüket kikérjük, amelyet munkánk során a továbbiakban felhasználunk (pl. jutalmazási javaslatok, teljesítmény-értékelések elkészítéskor).

Kötelességünk segíteni abban, hogy a fogvatartottak szabadulásuk után el tudjanak helyezkedni, mert rendszeres jövedelem nélkül nem biztosított létfenntartásuk. Így fennállhat annak a veszélye, hogy megélhetési gondjaik miatt újabb bűncselekményt követhetnek el. Ebben a kérdésben is számíthatunk a civil munkáltatókra.

Az utóbbi időben egyre gyakrabban fordul elő, hogy a vállalkozók szabadulásuk után is biztosítják a fogvatartottak foglalkoztatását. Az együttműködésük során ismertté válik az adott tevékenységhez szükséges képességük és hozzáállásuk, valamint az adott kollektíva is befogadja őket.

Nagy szerepet játszik intézetünknel a Kecskeméti Képző Központ által intézetünkhöz benyújtott állami finanszírozású pályázatok realizálása. A baromfifeldolgozó, sütőipari, szárasztészta készítő, gipszminta készítő tanfolyamok gyakorlati oktatását végző vállalkozók biztosították a tanműhelyeket, valamint segédeszközöket.

Nagy lépésnek tekintjük az informatikai hálózatok kiépítését. Intézet az Educatio Kht.-n keresztül pályázati úton az EMJ Hungary Kft.-től fogvatartottak számítógépes képzésének elősegítése végett 9 komplett hálózatba kötött számítógépet, nyomtatót, fényképezőt, projektort kapott. Ennek következtében évente 10–15 fő részére számítógépes alapképzést tudunk biztosítani.

Egy kecskeméti internet-szolgáltatónál lobbizás útján sikerült elérni, hogy egyéves időtartamra korlátlan internet-hozzáférést biztosítson egy szűrő alkalmazásával. A szűrő beállítását, karbantartását a cég vállalta.

Másik számítógépes oktatói rendszert a Cisco Systems Hungary által sikerült telepíteni a „C” körletre, ahol 10 fő részére egy éven keresztül napi négy órában hálózatépítő mérnökaszisztensi képzés folyik. A fogvatartottak részére tanulmányaik idejére fizetést tudunk biztosítani, de sokan közülük kérik, hogy dolgozhassanak is 4-6 órában.

Az EVSZ körleten tanulmányaik folytatása érdekében (nyelvi, szakmai online-tanfolyamok stb.) a laptop használata került engedélyezésre a fogvatartottak számára. Új kapcsolattartási formát sikerült kialakítani, az elektromos levelezést, ami ellenőrzött formában, csak a nevelői postaládán keresztül történhet.

A félig nyitott rezsimként működő Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet „B” és „C” körlete úttörő szerepet vállalt, és vállal ma is, egyrészt az Európai Unió tagállamaiban is sikerrel alkalmazott modern büntetés végrehajtási elvek alkalmazásában, másrészt a nevelési munkában külön figyelmet fordít a csatlakozás után várható változásokra való felkészítésre is, pl.: angolnyelv tanítás, informatikai képzés, az Európai Unióval kapcsolatos információk átadása.

A kecskeméti tapasztalatok azt mutatják, hogy a büntetés-végrehajtás hatékonysága ezekkel a módszerekkel növelhető, illetve ezen elvek alkalmazása mentén komoly és gyümölcsöző együttműködési kapcsolat kialakítására van lehetőség más tagállamok büntetés-végrehajtási intézeteivel.

Dr. Szűcs András Anya-gyermek Részleg

Az uniós elvárások ismeretében és a magyar büntetés-végrehajtás jelenlegi helyzetét figyelembe véve került kialakításra intézetünkben az Anya-gyermek Részleg.

Az előzményekről csak röviden szeretnék szólni. A Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa – a hozzá érkezett bejelentés alapján – úgy találta, hogy a tököli Bv. Központi Kórházban nem voltak megfelelőek a gyermekes anyák elhelyezési körülményei. Ennek kapcsán olyan megoldást kellett találni, mely biztosítja a fogvatartás alatt született gyermekek együttes elhelyezését a fogvatartott anyákkal, így került Kecskeméten megépítésre egy minden igényt kielégítő Anya-gyermek Részleg.

A részleg működését az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 127. szakasz (1) bekezdés alapján kapott felhatalmazás alapján a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. IM rendelet szabályozza. E rendelet 46. szakasz (2) bekezdése alapján készült az 1-1/65/2003. számú OP intézkedés.

Az ideiglenesen létrehozott Anya-gyermek Részleg 2002. február 21-én kezdte meg működését a Fiatalkorúak Regionális Intézetében, ahol egy 10 fő elhelyezését biztosító pavilonrész került kialakításra, a hozzá tartozó szociális helységekkel. 2003. november 12-én költöztek át az újonnan épített épületbe, melyben eddig 55 anya került gyermekével elhelyezésre.

A folyamatos működést a körletfelügyelő és szakvégzettséggel rendelkező csecsemőgondozók látják el, a részlegvezető/nevelő és a vezető ápoló felügyelete mellett.

Az Anya-gyermek Részlegben a hagyományos börtönkörülmények enyhültek a speciális feladatok miatt, a gondozás módosítja a napirendet, átevédnek a hangszűnyök. A fogvatartotti populáció megköveteli a gyermekek ellátásának állandó kontrollálását, de a részleg optimális létszáma ezt lehetővé teszi.

Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete

A Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete felépítésének gondolata 1992-ben merült fel. A Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egysége ideális helynek tűnt, így hosszas előkészítő munka után 1996. május 2-án kezdődtek meg a tereprendezési és építési munkálatok. Az ünnepélyes alapkövetételre 1996. június 14-én került sor. 1997. november 4-én az épületegyüttes műszaki átadása megtörtént, majd a 30 fő fiatalkorú egyszemélyes elhelyezését és őrzését, nevelését, kezelését, ellátását biztosító komplexumot 1997. december 19-én vette át a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet.

A beruházás során 3 darab 10 fős pavilon került kialakításra, melyek minden fiatal számára egyszemélyes intím szférát teremtenek. Lakóegységenként teakonyha, közösségi helyiség került kialakításra.

A középő kiszolgáló egységben található orvosi rendelő, konditerem, elkülönítő zárka, két tanterem, amelyek közül az egyikben 10 gépből álló számítógépes szaktanterem került kialakításra, ami az informatikai képzést biztosítja, évente 10-15 fogva tartott esetében.

Szervezeti felépítése a következő:

- 1 fő parancsnok-igazgató
- 1 fő vezető nevelő
- 1 fő nevelő,

1 fő szociális segédelőadó,
5/5 körlet-főfelügyelő/körletfelügyelő és
5 fő technikai rendszerkezelő.

Az intézet elsősorban négy megye (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád és Jász-Nagykun-Szolnok megyék) fogvatartottjainak elhelyezését szolgálja. Olyan fiatalok is idekerülnek azonban, akik más régiókba tartoznak, védettségi, illetve egyéni kezelési okokra való tekintettel.

Fogvatartottak iskolai végzettsége: 53% – 8 osztály, 3% – ipari iskola, 3% – szakközépiskola, a többinek nincs meg a 8 osztályuk.

A képzések tekintetében a Kecskeméti Regionális Munkaerő-fejlesztő és Képzőközponttal, a Kiskunfélegyházi Szintézis Stúdióval, a Kecskeméti Németh László Gimnáziummal alakítottak ki együttműködést.

A következő tanfolyamok zajlottak le az Intézetben: elsősegély tanfolyam, tisztító, gipszstukkó, rongyszőnyegszövő, gyorsétkeztető, angol alapfokú, számítógép-kezelő tanfolyam.

Az iskola képzés vonatkozásában középiskolai képzés eddig 24 fő esetében indult. Általános iskolai képzésben 2004-ben 1 fő vett részt, jelenleg 5 fő.

A munkáltatás terén sajnos csak intézetben belüli tevékenységet lehet nagyobb létszámban végezteni, esetenként I. biztonsági csoportos fogvatartott a II. egység területén. Az eddigi munkák következők voltak: dosszié-hajtogatás, papírtasak-ragasztás, csoki-tördelés, cipővarrás, facsemete-gondozás, Lego-csomagolás, flakon-ragasztás.

A 2003 áprilisában indult Phare-program három részből áll:

- klasszifikáció,
- rehabilitáció,
- konferenciák szervezése fiatalkorúakat fogvatartók és civil szervezetek között

A holland mintára épülő klasszifikációs program elsősorban a fiatalkorúak intézetében került bevezetésre. A tapasztalatok összegzése után egységenként, részlegenként adoptálva kerülnek megvalósításra annak elemei. A rehabilitációs tevékenység az Anya-gyermek részlegen és a fiatalkorúaknál tréningek tartásával, valamint a pártfogói, utógondozói szakemberek segítségével valósul meg. (A „B-C” körlet elhelyezési körülményei, valamint az EVSZ adta lehetőségek, alapvetően biztosítják azt, hogy a fogvatartottak családjuktól, társadalomtól ne szakadjanak el.) A Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet szoros kapcsolatban van a helyi (megyei, városi) igazságügyi és rendvédelmi szervekkel, gyámügyi, pártfogói szervezetekkel, amelyek szakmai konferenciáin rendszeresen részt vesznek az intézet delegáltjai.